

ДЕЦЕНТРАЛІЗЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Україна, як і більшість держав пострадянського простору, знаходиться на стадії вдосконалення своєї системи управління, в тому числі і територіального. Саме тому проблема децентралізації влади на сьогодні є надзвичайно актуальною, особливо для України, зважаючи на ситуацію, яка тут склалася. Пріоритетного значення набуває дотримання збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності. Нові зовнішні та внутрішні виклики, які постають перед Україною, вимагають формування нової державної політики, яка б відповідала сучасним потребам розвитку регіонів і територіальних громад.

Мета дослідження: дослідження з конкретизацією проблемних аспектів. **Завдання дослідження:** визначення основних особливостей впровадження та реалізації реформи місцевого самоврядування, конкретизація проблемних аспектів та виокремлення недоліків децентралізації публічного управління та адміністрування. **Об'єкт дослідження:** процес децентралізації в Україні. **Предмет дослідження:** – проблема децентралізації України. Децентралізація влади – це передача прав прийняття рішень між центральними органами влади і місцевим самоврядуванням. Тоді, коли деконцентрація означає передачу права приймати рішення органам, які не підпорядковані центральним органам влади і яких обирають зацікавлені громадяни. На нашу думку, доцільно погодитися з Г. Бребаном, який вважав, що «децентралізація та деконцентрація є двома різними видами переміщень повноважень з центру на місця» [1, с. 87]. Спільною ознакою деконцентрації та децентралізації є те, що право приймати ключові рішення у регіонах або на місцях відбираються від центральних органів державної влади і передаються для виконання на місцях. Оскільки Україна належить до посттоталітарної системи, питання децентралізації державної влади та формування місцевого самоврядування є вкрай важливі на даному етапі. Проте для українського суспільства не завжди зрозумілими є зміст таких понять, як «централізація» і «децентралізація», «концентрація» і «деконцентрація», не визначеними залишаються їх відмінності. У вітчизняній юридичній науці, а також серед населення домінує більше інтуїтивне сприйняття цих понять, що здебільшого походить від зворотного, оскільки більшість населення України пам'ятає, що таке централізація. Проте значною перевагою в цьому випадку є лише бажання змін, що посилюється абсолютно незадовільним рівнем надання публічних послуг, розвитку місцевої інфраструктури тощо. Загалом управління місцевими справами може здійснюватися двома способами: на основі призначення «згори» чиновниками державного апарату, які функціонують на місцях (міське управління); на основі самоврядування населення адміністративно-територіальних одиниць (міське самоврядування). Однак саме останнє закономірно вважається необхідною складовою демократичної системи управління суспільством, адже воно забезпечує управління значною частиною справ у місцевих територіальних одиницях на основі самоорганізації населення цих одиниць (територіальних об'єднань, громад). Варто зазначити, що Європейська хартія місцевого самоврядування, яка була ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 р. та після набуття чинності стала частиною вітчизняного законодавства, визначає міське самоврядування як «право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ» [2, с. 57]. Також Конституція України закріплює міське самоврядування як право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (ст. 140). Зауважимо, що ці положення є правовим утвердженням принципу законності місцевого самоврядування. Крім того, положення законодавства України фактично забороняють органам місцевого самоврядування вирішувати питання, повноваження на розв'язання яких прямо не передбачене законом. Також із конституційних положень чітко випливає, що спосіб здійснення всіх повноважень органів місцевого самоврядування має бути визначений саме на рівні закону. Такі приписи нівелюють цінність локального підходу до правового регулювання статусу органів місцевого самоврядування та локальної правотворчості загалом, фактично, позбавляючи його предмета правового регулювання. А варто зауважити, що однією із вимог Європейської хартії місцевого самоврядування є можливість пристосувати здійснення повноважень органами місцевого самоврядування до місцевих особливостей та потреб, адже саме у цьому і полягає цінність місцевого самоврядування [2, с. 58]. Щодо українського законодавства, то сьогодні не існує процедури місцевого референдуму, не зважаючи на закріплення права на такий референдум в Конституції України у ст. 38. Безумовно, це є прогалиною вітчизняного законодавства, адже реальна Конституція має відповідати фактичній. Маємо ситуацію, коли формально таке право існує, а фактично його реалізувати неможливо. При цьому Європейська хартія місцевого самоврядування у ст. 5 встановлює, що зміни територіальних кордонів не можуть здійснюватися без попереднього з'ясування думки відповідних місцевих громад, можливо шляхом проведення референдуму, якщо це дозволяється законом [2, с. 58]. Відповідно, в Україні можливість з'ясування думки місцевих громад шляхом референдуму відсутня. Також важливим нормативно-правовим актом, який регулює питання місцевого самоврядування, децентралізації, є Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади (1980), яка набула чинності у 1981 р. (для України – 22 грудня 1993 р.). Конвенція визнає за місцевими і регіональними органами влади право на співпрацю поза національними кордонами в межах їх внутрішньодержавних повноважень з питань створення органів транскордонного співробітництва між громадами, регіонального, міського та сільського розвитку, охорони довкілля, поліпшення діяльності підприємств громадського користування та комунального обслуговування, а також взаємної допомоги у надзвичайних ситуаціях. Вона включає моделі угод стосовно регіонального транскордонного планування, економічного розвитку, охорони навколишнього середовища [3]. Необхідно пам'ятати, що політична централізація для демократичних держав є небезпечною, оскільки за таких умов діяльність усіх органів влади у суспільстві залежить виключно від волі держави, а всі владні інституції в державі підпорядковані їй. Натомість, демократична держава намагається залучити громадськість до здійснення публічних функцій з метою оптимального задоволення всебічних потреб сучасної людини. У межах демократичної системи управління вважається, що місцеві проблеми доцільніше та ефективніше вирішувати не з центру за допомогою державних чиновників, які працюють на місцях, а передусім шляхом підтримки та активізації діяльності територіальних громад. Цінність місцевого самоврядування полягає в тому, що, будучи рівнем публічної влади, найбільш наближеним до людини, а отже, й найліпше обізнаним із повсякденними проблемами життєдіяльності мешканців територіальних об'єднань, воно може якнайкраще забезпечити населення широким спектром публічних послуг: соціальних, побутових, торговельних, культурних, освітніх та ін. Саме тому, децентралізація влади на сьогодні є актуальною проблемою, яка потребує свого вирішення шляхом дослідження, аналізу та використання (з урахуванням національних традицій організації влади на місцях) досвіду країн з розвинутою системою місцевого самоврядування. Основним важелем публічної влади на місцях є децентралізація виконавчої влади. За словами В. Карнауха: «Децентралізація означає «скасування» управління з одного центру та передачу повноважень з місцевого управління органам, наділеним відповідними самостійними повноваженнями, але в ієрархічному плані підпорядкованим центральній владі» [4, с. 5], тобто перерозподіл функцій та повноважень від центрального управління. На даний час в Україні існує достатньо проблем, котрі призупиняють цей процес. **Висновок:** У законодавчому регулюванні процесу децентралізації влади є досить багато недоліків. За словами В.В. Рильської: «Ці проблеми стосуються повноважень органів влади та їх ефективного здійснення. Політичні й економічні складові проблеми децентралізації державної влади і посилення органів місцевого самоврядування у вирішенні місцевих питань роблять проблему багатоаспектною та ускладнюють її вдале вирішення». Тому слід законодавчо підтримати створення громадянського суспільства, створити ефективну європейську систему управління, забезпечити задоволення потреб громадян на найвищому рівні, через надання їм якісних адміністративних послуг, звичайно, спираючись на перші результати запровадженого в Україні е-урядування.

Список використаних джерел

1. Бребан Г. Французское административное право [Текст] / Г. Бребан. М. : [б. и.], 1988. С. 87
2. Багмет М. О. Базові принципи діяльності територіальних інститутів управління в контексті європейської хартії місцевого самоврядування / М. О. Багмет, О. Н. Євтушенко. // Наукові праці. №56. С. 57–58.
3. Храмов В. О. Система територіальної організації державного управління та місцевого самоврядування. URL: <http://kiev.convdocs.org/docs/92/index22379.html?page=2>.
4. Карнаух В. Принципи організації публічно-владних відносин у місцевому самоврядуванні / В. Карнаух. // Політичний менеджмент. 2005. №5. С. 5.